

Birkaç yıldan beri bazen sık sık bazen da arada bir tanımadığım kişilerden ileti alırım. İletilerinde emperyalizmin dördüncü bunalım döneminin analizi vardır. Okumaya başlarım ve genellikle de sonunu getiremem. Yazı yazmanın boş laf etmek sanatı olmadığını bilmek gerekiyor. Bir sürü gereksiz ayrıntı ve sonuçta da yanlış bir analiz...

Emperyalizmin herhangi bir bunalım döneminin incelenmesi, emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişinin incelenmesi demektir. Emperyalizmi, özellikle de önde gelen temsilcisi ABD emperyalizmini, dünya çapında dikkate alırsınız. Burada küresel tarih anlayışının yöntemi kullanılır: belirleyici bir olay seçilir ve diğerleri bununla etkileşim içinde onun çerçevesinde yer alırlar. Emperyalist sistemin işleyişinde bir dönemin bittiğini başka bir dönemin başladığını gösteren tarihler semboliktir. Bir dönemin bitişini başka bir dönemin başlayışını gösteren olay temelinde şekillenirler. Bu bakımdan tarih bir miktar ileriye doğru oynayabilir. Sonuçta her tarih 1917 Ekim devrimi ya da İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi (1945) gibi kesin tarih olmak özelliğini taşımaz.

Bu durumu, 1971 yılında açık olarak görmek mümkündür.

1971, üçüncü bunalım döneminin bitiş yılıdır. Belirleyici özelliği de, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan uluslar arası ekonomik düzenin temelini oluşturan Bretton-Woods Antlaşması'nın sona ermesidir. Dolar dünya parasıydı ve bu özelliğini de doların altınla değiştirilebilirliği oluşturunuyordu. ABD dışındaki dolan stoku bu ülkenin altın rezervlerini fazlasıyla aşınca, ABD anlaşmayı iptal etti.

Bu sonuca yol açan başka faktörler de vardı: sistemin 1958'de yaşadığı savaş sonrası ilk ekonomik bunalımın ardından bunalımın sürekli duruma gelmesi... (Enflasyon ve durgunluğun birlikte var olması, stagflasyon). Sömürge ülkelerdeki kurtuluş savaşlarının büyük başarı kazanması ve yeni kurulan bağımsız devletlerin genellikle emperyalist ülkelerin etki çemberinde yer almaması...

1970'li yılların tarihini incelerken, 1973 yılında Allende'ye karşı yapılan darbenin de büyük önem taşıdığı açık olarak görülebiliyor. Pinochet diktası altındaki Şili, neo liberalizmin ilk uygulandığı ülke olacak, bunu 1979'da İngiltere'de iktidara gelen Thatcher yönetimi ve 1980'den itibaren de Reagan yönetimi izleyecektir.

1970 ve 1980'li yıllar, 1970'lerin ilk yıllarında görülenin aksine, emperyalizmin dünya ölçeğindeki gerilemesini durdurmak için yeni yöntemlerle saldırıya geçtiği yıllardır. Ekonomide fordizmden post fordizmze geçiş, üçüncü sanayi devrimi (otomasyon), yeni sömürgelerin gelişmesinde ciddi sorunlarla karşılaşılması, yine 1979'da tarihte ilk kez eşitlik ve özgürlükten söz etmeyen bir devrimin gerçekleşmesi (İran devrimi), yine aynı yıl Çin'de Mao sonrası iktidar kavgasının bitmesi, Deng'in egemenliğini sağlaması ve Çin'de sonraki yıllarda görülecek büyük değişim sürecinin başlaması...

Bu süreci TDAS'ın güncellenmesinde daha ayrıntılı olarak anlatacağım...

Bu dönem 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve 1991'de SSCB'nin dağılmasıyla yeni bir aşamaya girer. Sistemin işleyiş tarzı –alternatif gücün yokluğunda- önemli oranda değişir. Yeni bir dönem başlar ve bu dönemde, önceki dönemlerin aksine, Türkiye'nin önemli rolü olacaktır.

Son 40 yıl yoğun gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir, tarihteki herhangi bir dönem değildir.

1970'lerin başında emperyalist sistemde üç rakip odaktan söz edilirdi: ABD, o zamanki adıyla AET ve Japonya. 1980'li yıllarda sonuncusu devreden çıktı. Japonya'nın ABD ve sonraki adıyla Avrupa Birliği'ne (AB) rakip olabilmesi söz konusu değil... Ek olarak, ABD karşısında birleşik bir AB de kalmadı. 1990 sonrasında AB genişledi ve Amerikanlaştı (İngiltere zaten vardı, buna büyük bir ülke olarak Polonya, küçük ülkelerden de Estonya, Letonya, Litvanya eklendi.) Bulgaristan da sayılabilir ayrıca...

Kapitalizme karşı mücadelede de büyük dönüşüm gerçekleşti. Böyle olması normal çünkü karşı tarafta önemli değişimler gerçekleşti. 1960'lı ve 1970'li yılların aksine olarak bugün silahlı mücadeleyi asıl yürüten güç İslamcılar... Sol örgütlerin yürüttüğü ve sayısı hayli az silahlı mücadele hareketlerinde ise asıl amaç iktidarı ele geçirmek değil, haklarını elde etmek... John Holloway, iktidarı ele geçirmeden dünyayı değiştirmek, adlı kitabında Latin Amerika pratiğini dikkate alarak bunu anlatır.

20. yüzyıl, bir görüşe göre, devlet yoluyla toplumun temel özelliklerinin değiştirilmesi konusunda büyük çaba harcadığı ve başarısız olduğu bir yüzyıl olmuştur.

1970'li yıllarda Türkiye'nin özel bir rolü olduğundan söz edilmezdi.

1990 sonrasında durum değişti. Türkiye önce askeri ardından ekonomik olarak da bölgesel bir güç olduğu gibi, önce Kafkasya ve Orta Asya'ya, 2002 sonrasında ise Ortadoğu'ya yöneldi. Burada söz konusu olan dış politikayla sınırlı bir yönelim değildir. Önceki yılların aksine dış ve iç politika birbirini belirgin derecede etkilemektedir.

Sadece tek örnek vermek gerekirse: MHP'nin ideolojisizliği ile 1990 sonrasında Orta Asya ve Kafkasya'yı Rusya Federasyonu'nun etki alanından çıkarmak mücadelesi yakından ilişkilidir. MHP'nin "esir Türkler" saptaması çöktü. MHP; Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan'da kayda değer bir etkiye sahip olamadı. Parti boşluğa düştü ve yeni arayışlara yönelmek zorunda kaldı.

Bunalım dönemleri incelenmesinde bu konu üzerinde ayrıntılı olarak durmak gerekmiyor, sadece örnek olarak verdim.

1990 sonrasındaki dönem, ABD'nin bölgesel ittifaklara daha da büyük önem verdiği, alt emperyalist ülkelerin önem kazandığı bir dönemdir. ABD tek süper güç ama dünyayı tek başına yönetemeyeceğini biliyor ve bu nedenle de sürekli olarak müttefik arıyor. Her bölgede özel ilişki içinde olunacak müttefikler...

Son olarak NATO toplantısında ABD'nin IŞİD'e karşı NATO üyesi olan ve olmayan ülkelerin daha fazla sorumluluk üstlenmesini istemesi son göstergedir. ABD yaklaşık 20 bin kişilik güçle baş edemez mi? Rahatlıkla eder ama Libya örneğinde olduğu gibi doğrudan değil, müttefiklerini destekleyerek işe dahil olmaya çalışıyor. Bu açıdan bakıldığında savaşın karakterinde de önemli değişiklikler olduğunu görmek mümkündür.

Bu kadar geniş bir konu, ana noktalar seçilerek belirli bir sayfa sayısına nasıl sığdırılır, bakalım artık... Umarım becerebilirim...

